

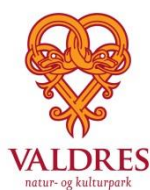
Stølsruta

– historisk vandrerute gjennom Stølsvidda i Valdres

Nord-Aurdal, Vestre Slidre og Vang

Prosjektbeskrivelse

DNT Valdres

Bakgrunn

DNT Valdres og Valdres Natur- og Kulturpark (VNK)/Valdres friluftsråd (VFR) har samarbeidet om blant annet tilrettelegging av stier i Valdres, og formalisert samarbeide med partnerskapsavtale i Friluftslivetsår 2015. Valdres friluftsråd som ligger under VNK har i sitt arbeider mye med tilrettelegging av stier og løyper, er også medlem i Friluftsrådernes Landsforbund. Stiene blir tilrettelagt i samarbeid med kommunene som koordinerer dette i gjennom sin folkehelsekoordinator/arealavdeling og videre gjennom frivillige lag og foreninger.

Valdres har i dag det største sammenhengende stølsområde med aktive setre i Nord-Europa, og med landets største stølslag med 41 støler. Inn til hvert stølslag går det buferdsstier, og mange stølslag og områder er bundet sammen med reksler. Vi ønsker derfor nå å legge opp en historisk vandrerute gjennom Stølsvidda fra stølslagene i Nord-Aurdal via Vestre Slidre og til Vang der vi ender opp på Sørre Hemsing. Dette er et mer eller mindre sammenhengende stølsområde på et fjellplatå i lavalpin sone på mellom 800-1000 meter. Mye av turen ligger i åpent beitelandskap over tregrensa. Største delen av ruta går innenfor det som nå er i ferd med å bli et Utvalgt Kulturlandskap i jordbruket under LMD og KULA-område (Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse) under RA/MD. I tillegg arbeider alle kommuner med kulturminneplaner, der disse stølsområdene er prioritert i forhold til stølsdrift, økt kunnskap og bærekraftig bruk av områdene er prioritert. Til dette hører også bruk og rydding av reksler, ferdels- og buferdsveger.

Styret i Valdres Natur- og Kulturpark (6 ordførere + 2 fra Oppland fylkeskommune) er informert om arbeidet med å etablere en Historisk vandrerute på Stølsvidda i Valdres.

Figur 1 Vestre Slidre er det hele 42 støler i drift

Fjellstyre i Vestre Slidre har også laga ein eigen stølsfilm: [Klikk her for å sjå filmen.](#)

Selve ruta

Den planlagte strekningen konkretiserer seg fra Tisleidalen i Nord-Aurdal til Sørre Hemsing i Vang. Hele ruta er på ca 5,5 mil. Ruta går på sti/stølsveg som binder stølslagene og områdene sammen. Områdene i Nord-Aurdal eies av Ulnes og Svennes Sameie og flere strekninger er skiltet. I Vestre Slidre går stien gjennom Statsallmenning og går forbi flere stølslag, men er i dag ikke skiltet. I Vang går ruta gjennom mindre stølslag. Der er deler ruta allerede skiltet av kommune og private.

Fra Tisleidalen i sør er det på sikt mulig å koble DNT-nettet til Fønhuskoia i Vassfaret, DNT Ringerike. Sørre Hemsing ligger ved Vangsmjøsa og E 16. Sørre Hemsing har allerede DNT-avtale med videre forbindelse inn til Tomashelleren og Jotunheimen. I nord er det også en plan om å koble DNT-nettet videre oppover mot Sulebu via den gamle Saltvegen.

Valdreskommunene er blant kommunene som har flest støler i drift, og i Nord-Aurdal, Vestre Slidre og Vang er det 113 aktive seterbrukere (ref. Fylkesmannen i Oppland).

Ruta skissert

Turen starter i Tisleidalen ved Rv 51 og følger stølsveg/sti til Hermanstølen. Mellom Hemanstølen, Fløten, Gauklia, Tyrishølt, Revuren går det en merket sti som er merket av stølslagene. I stølslaget Tyrishølt er det ei lita overnattingsbu med 4 senger som kan benyttes.

Figur 2 Overnattingsbu på Tyrishølt

Før turen går videre kan man ta av til Langestølen og stølsbedriften i Rognåstrøe som er med i gards- og stølsnettverket i Valdres. Videre går turen via Revuren til Flyi og [Nøsen Yoga og Fjellhotell](#) der det kan overnattes.

Figur 3. Nøsen Yoga og Fjellhotell

Figur 4. Mot Langestølen med åpen seter og bevertning

Fra Nøsen går turen videre nordvestover mot Jaslangen, følger så stølsvei ned i stølsområdet i Jaslangen og ned til Buaråne, der veien krysses og ruta går videre gjennom lett bjørkeskog nordover mot Matkista der det er mulighet for overnatting ei åpen fiskebu som eies av Fjellstyret i Vestre Slidre. Under [Jørn Hilme stevnet](#) i Valdres er det solefallskonsert i Jaslangen. De forrige årene har det vært artister som Ingebjørg Bratland og Odd Nordstoga.

Figur 6. Fra Jaslangen. Vandreruta går på venstre side av vannet

Figur 5 Solefallskonsert på Jaslangen

Ruta går så mot Kvitehaugen og krysser inn mot et lite stølslag Strø med utsikt innover i [Helin plantepark](#) og følger stølsvegen videre nordover langs Midtre Syndin. Derfra må det tas en avstikker opp til Syndinstøga for overnatting.

Figur 7 På Strø har stølslaget jobba mye med å ta vare på bygninger og kulturlandskap, med støtte fra Norsk Kulturminnefond FOTO: Terje Rakke/Nordic life

På ruta kan det anbefales avstikkere til støtsbedriften Nørre Trøllhøvd som er med i både [Osteløypa](#) og Gards- og stølsnettverket i Valdres. Det kan også tas en avstikker til den mulige sametufta på Rensenn.

Figur 8. På Nørre Trøllhøvd selges stølsprodukter. Her driver Vikabråten gardsmat på gamlemåten med hest og håndmelking

Figur 9. Langs løypa

Figur 10. Hugastølen i Vang

Stien går videre på sør-vestsida av Nordre Syndin til Hugastølen i Vang. Fra Hugastølen går turen ned på buferdsvegen som ender opp ved gardstunet på Gamle Kvam og Kvamskleiva som er en del av [Kongevegen over Filefjell](#). Denne følges kan ned til E16 og opp [kulturstien til Sørre Hemsing \(DNT-hytte\)](#).

I begge ender av ruta er det mulighet for kollektivtransport.

Figur 11 [Ruta går siste kilometerne på Kvamskleiva, Den Bergenske Kongevegen](#) Figur 12. [Sørre Hemsing](#)

Historikken

Det er opp i gjennom tidene gjort veldig mange oppgaver og undersøkelser i området, både innen stølsdrift, bygningsvern og biologisk mangfold. Dette er et område allerede i 1986 ble underlagt biotopvern av Nordisk ministerråd på grunn av våtmarksområder med og hekkende våtmarksfugl.

13. Ved stølslaget Gauklia er det rikt fugleliv på myrene. Storspove til høyre. Foto til høyre: Thor Østbye

Mange av fugleartene er avhengig av åpne områder, og kombinasjon med våtmark og støling har gitt ekstra gode forhold for arter som trenger åpne, næringsrike områder. Eksempler på våtmarksarter som er knytta til kulturlandskapet er for eksempel er storspove.

Figur 14. Høstmarinøkkel (til høyre) er freda. Foto: Thor Østbye. Til høyre bakkesøte m.m. i slåtteeng på Hermanstølen

Området i Nord-Aurdal har også gjennomgått et eget «stølsviddeprosjektet» der stølsbrukerne selv gjorde kartlegginger. I tillegg har stølsbrukerne ryddet og merket deler av den foreslåtte ruta.

Det unike med dette landskapet er kombinasjonen mellom natur og kultur og flere hundre års menneskelig påvirkning. I tillegg til godt organisert beiting er dette område brukt til jakt og fangst, jernutvinning, torvuttak og slått. Både stølsvoller og myrer ble slått og mange inneholder fremdeles artsmangfoldet som knytter seg til den truede naturtypen *slåttemyr*. Spor etter menneskelig og historier finnes langs hele ruta. På Stølsvidda har støleieerne selv kartlagt artsmangfoldet i beiten sine, og alle stølslag har kartlagt minner og historier knytta til sine stølslag. I perioden 2007-2010 har stølsbrukere sammen med kommuner og VNK kartlagt både beiter, stier og kulturminner, og alt dette til sammen er et godt utgangspunkt for formidling av natur- og kulturhistorie i området. Stølslagene på Stølsvidda i Nord- Aurdal har også publisert en egen bok *Stølsvidda*, ei bok om Ulnes og Svenes sameier, Bergliot Strand, Nils Tore Ødegård som dokumenterer historien i området i tekst og bilder.

DU FJELL O STØL

*Te de du fjell med stølen min
du gje me fre.
Når e æ trøytt o sår i sinn
du hjelpe me.*

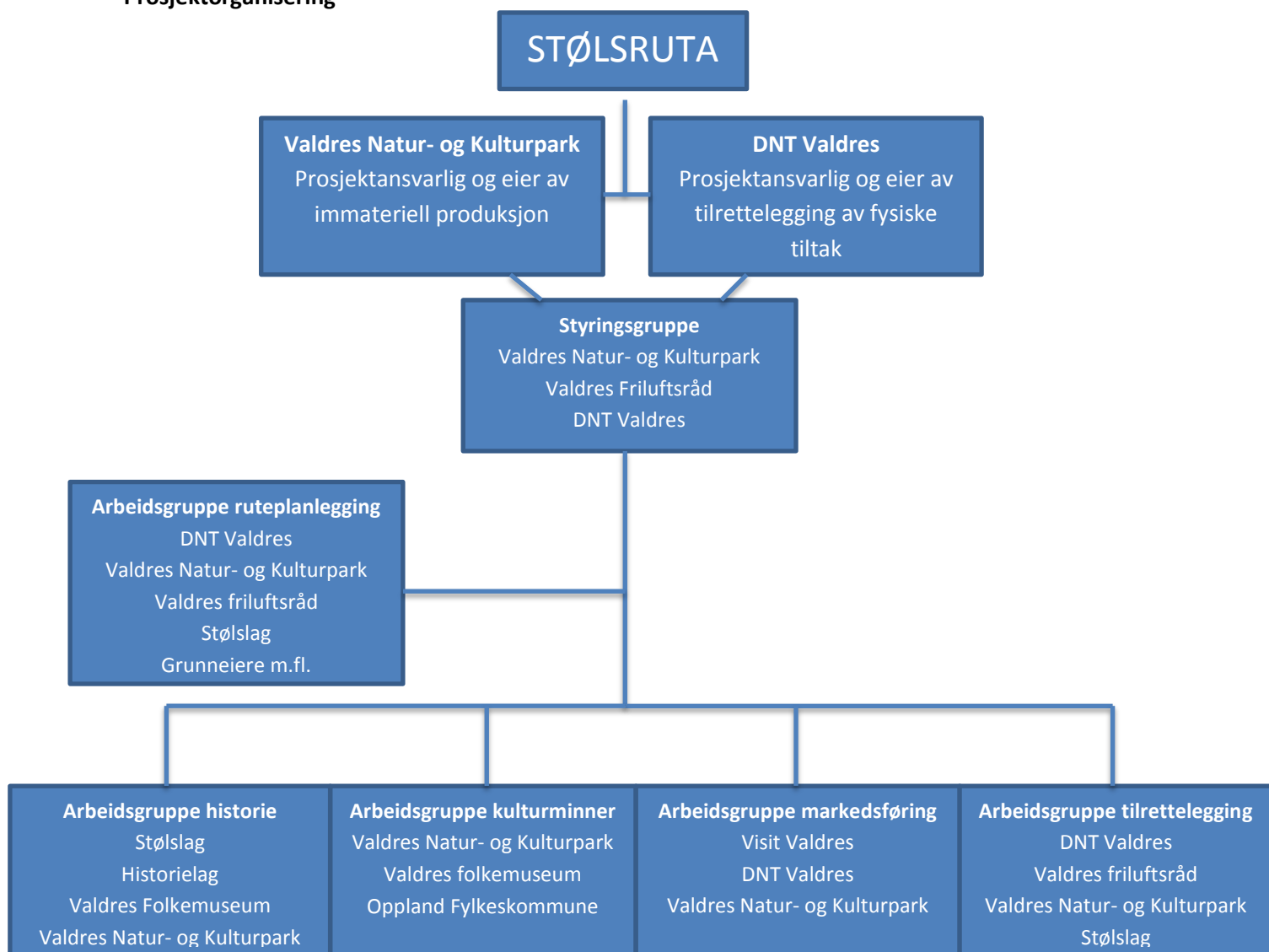
*Du va før me eit eventyr
so smågut her.
På støle treivst mø – folk o dyr
mø fekk de kjær.*

*Når live går me midt i mot
då kjem e hit.
Her finn e kraft o sælebot,
på de e lit.*

(Alf Martin Gudheim)

Verne-Vøla, Valdres og Valdres folkemuseum 1983 har publisert Velkommen til Valdres Stølsdrift, Norsk stølsliv i nordisk samanheng, rapport frå stølsseminaret i Valdres.

Prosjektorganisering

Produksjon av tekster til digitale medier/markedsføring												
Bestilling av skilt												
Befaring/kartlegging av tiltak langs ruta												
Gjennomføring av tiltak langs ruta												
Ferdigstilling/åpning august 2018												

Framdriftsplanen skisser når de ulike tiltakene skal gjennomføres. Åpning av ruta bør finne sted når det yrer med liv på stølene for å få opplevelsen turen skal gi. Et ønske fra oss er å åpne den da det også er Solefallkonsert på Jaslangen (2. uka i juli), slik at turgåere også får en kulturopplevelse langs ruta. Vi ser at det er et stramt tidsskjema å få åpnet denne ruta i 2018 og håper vi kan ha en dialog om dette. Vi ønsker å ha en god kvalitet på løype og en avklaring på hvor mye tilrettelegging vi trenger vil vi få når det er mulig med befaring på barmark i mai 2018.

Formidling av ruta og historien

Prosjektet vil følge veileder for historiske vandreruter og kriteriene i forhold til å formidle historiene gjennom ruta.

Formidling av ruta vil skje gjennom kanalene til Valdres og DNT Valdres både nettsider og facebook, www.valdres.no og www.dntvaldres.no, samt på www.ut.no. I tillegg vil ruta ligge ute i appene «SjekkUT» og «outtt».

Videre vil vi bruke Lokalhistoriewiki og fortsette samarbeidet med Oppland og Hedmark Fylkeskommune om formidling av kulturminner. Kulturminnesøk er også en portal vi kan dele relevant informasjon i.

Budsjett og finansiering

Utgifter	Beløp	Finansiering	Beløp
Møter og forankring	50000	RA/OFK	50000
Innhente info/Utarbeiding av tekster	100000	RA/OFK	100000
Markedsføring	50000	RA/OFK	50000
Foto	40000	VNK	40000
Innkjøp av tavler, staur, skilt og klopper	100000	Sparebankstift./Olav Thon stif.	100000
Tilrettelegging av stien med eks. klopper og montering av tavler og skilt	50000	DNT	50000
SUM	400000		400000

OFK har innvilget 100 000,- til prosjektet om det blir tildelt midler fra RA/DNT.

Søknadssum som søkes på fra RA/DNT er 100 000,-

Figur 15 Øylosælet på Hugastølen

